

Borůvka, Otakar: About Otakar Borůvka

Jubilea [50. narozeniny Otakara Borůvky]

Rozhledy matematicko-přírodovědecké, 28, č. 5, 1948/49, 129-130

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/500334>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1949

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Malý kurs fyziky v pokusech a úlohách.

Dr Emil Kašpar, Praha.

Odpovědi k otázkám ze 4. čísla:

XI. odpověď: Nemá smyslu mluvit o intenzitě proudu v síti, protože její velikost závisí na spotřebiči, který ke zdroji připojíme. Zdroj sám o sobě (není-li uzavřen přes spotřebič) intenzitu nemá. Na vypínačích a podobných zařízeních se vyznačuje, na jak velký maximální proud se zařízení smí použít.

XII. odpověď: Vodní proud nedosáhne výše 1 původní hladiny při šikmém stříkání. V nejvyšším místě 2, kterého dosáhne, má voda jistou konečnou rychlost ve vodorovném směru. Její kinetická energie zde se rovná energii polohové, odpovídající rozdílu výšek 1 a 2 (obr. 4 na str. 87).

XIII. odpověď: Působí-li v obou případech na loďku stejná síla 1 kg, pohybuje se v obou případech stejně rychle.

XIV. odpověď: Na sklopený klobouk působí při větru vztlak podobně jako na křídlo letadla. Původ vztlaku je v obtékání okraje vzduchem (obr. 5 na str. 88 vlevo). Je-li okraj klobouku ohrnut nahoru, pak obtékání kolem okraje působí tlakem dolů. (Ve skutečnosti v přírodě nejsou jen proudy vzdušné rovnoběžné s okrajem klobouku, proto i při ohrnutém okraji nahoru se stane, že vítr klobouk „vezme“. Ale o větším vztlaku na klobouk s okrajem sklopeným se při větru velmi pěkně můžeme přesvědčit. Sem patří také snadné obrácení deštníku ve větru, i když přímo neduje pod deštník.)

XV. odpověď: Voda při tomto zařízení by na druhou stranu vůbec nepřekapávala, zrovna tak, jako nepřetéká násoskou ohnutou, je-li volný konec násosky výše než hladina kapaliny v nádobě. Není také pravda, že by se koberec přesunul do prava samočinně. Vztlakovostí nemůže být v pravé části víc nasáklý než v levé.

MOSAIKA

Sedmdesát let Josefa Pithardta. Dne 2. března 1949 slavil 75. narozeniny Josef Pithardt, ředitel reálky (nyní reálného gymnasia) v Praze-Karlíně v. v. Jubilant je známý jako výborný pedagog, především v deskriptivní geometrii, našim těsnopiscům je znám jako nadšený pracovník v těsnopisu. Po studiích na technice a na filosofické fakultě působil nejprve jako středoškolský profesor, v roce 1913 jako odborník byl povolán k zemské školní radě. Od roku 1916 až do svého odchodu na odpočinek byl ředitelem karlínské reálky. Za jeho vedení dosáhla tato škola vynikajícího uznání. Josef Pithardt účastnil se také prací na reformě střední školy; jeho učebnice deskriptivní geometrie (trojdílné vydání pro reálky a dvoudílné pro reálná gymnasia), které napsal spolu s Ladislavem Seifertem, dočkaly se několika vydání a po čtvrt století byly užívány učebnicemi na našich středních školách. Duševně i tělesně čilý působí jubilant ještě dnes jako pedagog. Čtenářům „Rozhledů“, zvláště starším, je známý jako dlouholetý spolupracovník časopisu.

Jubilea. Využíváme příležitosti 50. narozenin, abychom čtenáře Rozhledů seznámili se dvěma významnými zástupci naší matematiky a to brněnským univ. prof. Dr O. Borůvkou (* 10. V. 1899 v Uh. Ostrohu) a pražským univ. prof. Dr VI. Kořínkem (* 18. IV. 1899 v Praze).

Ř. prof. Dr Otakar Borůvka konal svá vysokoškolská studia jednak na české vys. šk. techn. v Brně, jednak na přír. fak. Mas. univ. Studoval pak v zahraničí u prof. E. Cartana v Paříži a u prof. W. Blaschke v Hamburku. Byl asistentem mat. ústavu Mas. univ. v letech 1921—1934; habilitoval se v r. 1928 a profesorem

byl jmenován v r. 1934. Prof. Borůvka uveřejnil řadu publikací z projektivní diferenciální geometrie, z teorie grupoidů a z teorie rozkladů v množině.

Ř. prof. Dr. Vladimír Kořínek po studiích v Praze, Paříži a Hamburku působil v letech 1924—1931 jako asistent na vys. šk. strojího a elektr. inžen. v Praze, habilitoval se v r. 1931 a byl jmenován r. 1935 profesorem na přír. fak. univ. Karlovy, kde přednáší algebru. Ve svých pracích zabývá se hlavně číselnou teorií; v poslední době pracuje v teorii grup a svazů. Z jeho přednášek vznikla učebnice moderní algebry, která brzy doplní citelnou mezeru v naší české matematické literatuře.

7. sjezd matematiků polských a 3. sjezd matematiků československých.

Ústav matematiky při České akademii věd a umění, Jednota čsl. matematiků a fysiků a Polskie towarzystwo matematyczne se rozhodly uspořádati společné sjezdy matematiků polských a československých ve dnech 28. srpna až 4. září 1949 v Praze. Sjezdová jednání budou se konat v plenárních schůzích a v sekcích. V plenárních schůzích budou se konat přednášky o nových pokrocích jednotlivých matematických disciplin, v sekcích budou účastníci přednášet i v kratších sděleních o výsledcích svých badatelských prací.

Jednání bude rozděleno do těchto sekcí:

1. Matematická logika, algebra a teorie čísel.
2. Analýsa.
3. Teorie množin a topologie.
4. Geometrie.
5. Aplikovaná matematika a statistika.

Jednáními řeči sjezdu bude čeština, slovenština a polština. Vyjednává se s Národní správou studentského majetku, aby mimopražští účastníci sjezdu mohli být, budou-li si to přát, ubytováni za levnou cenu v některé studentské koleji. Kdo z českých neb slovenských matematiků zamýšlí sjezdu se zúčastniti, necht laskavě to oznámí dopisem na adresu prof. Dr. Jaroslav Janko, Na Bojišti 3, Praha II. V dopise je třeba uvést, zda si přeje být ubytován v koleji, a dále názvy sdělení, které případně hodlá učiniti na sjezdu, spolu s udáním, ve které sekci se má to státi. Dopisy pošlete nejpozději do konce června 1949.

Nejvyšší uznání sovětské vědě. Rada ministrů Svazu sovětských socialistických republik udělila v dubnu tohoto roku stalinské ceny za vynikající vědecké práce, vynikající vynálezy a za základní zdokonalení method výrobních procesů, které byly uskutečněny během roku 1948. Moskevská „Pravda“ píše k udělení Stalinových cen, které je každoročně vrcholnou událostí v sovětském vědeckém životě, mezi jiným: „Slavná plejáda laureátů stalinských cen byla doplněna stovkami nových jmen. Seznam vědeckých prací z roku 1948, nyní vyznamenaných, jasně dokazuje, jak velký krok vpřed byl učiněn za vedení strany bolševiků v oblasti vědy na cestě, kterou ukázal soudruh Stalin. Charakteristický rys prací sovětských vědců tkví v tom, že jdou především směle a rozhodně cestou pokroku ve vědě a že jsou těsně spojeni se životem a praxí. Všechno pokrokové lidstvo nyní vidí, že pouze socialistický řád může zajistit skutečný rozkvět vědy, zatím co za zmírajícího kapitalismu je věda předurčena k degradaci a k hanebné úloze sluhy monopolistického kapitálu. Udělení nových stalinských cen svědčí o neustálém technickém pokroku sovětského socialistického národního hospodářství. Všechno sovětský lid vřele vítá nový oddíl laureátů stalinských cen, novátorů vědy a techniků, jejichž vynikající vědecké práce a objevy odpovídají životním zájmům sovětského lidu, pozvedávají ještě více moc socialistické vlasti a slouží světové dějinné věci — vítězství komunismu.“

Stalinovy ceny za rok 1948 v oblasti fysikálně-matematických věd obdrželi tito významní pracovníci sovětské vědy:

Cena 1. stupně 200 000 rublů: 1. S. N. Věrnov, profesor Lomonosovovy moskevské státní university, za experimentální bádání o kosmických paprscích v horních vrstvách atmosféry. 2. M. A. Lavrentjev, akademik, za theoretické